

Durmuş Hocaođlu

Laiklik ve Sekülerlik: III

Yeniçađ., “Analiz”., 09 Haziran 2006, Cuma., s.13
“Analiz” Sıra No: 403; 2006-065; Haziran-04

YENIÇAĞ

Türkiye’de alelumum zannedildiğinin aksine, Batı’da Din-Devlet münâsebetleri, Batılıların daha yaygınca kullandıkları tâbirle Kilise-Devlet münâsebetleri, yer-yer birbirinden hayli farklı olabilen üç ana modelde toplanmaktadır: Ayrımcılık (Seperationism), Birlikçilik (Unionism) ve İç-içecilik, veya Karmacılık (Confusionism).

Bu ülkelerden meselâ Amerika, nevi’ şahsına münhasır bir “ayrımcı seküler” sisteme sâhip olup, “*Kongre, bir din tesis edecek veya bir dinin gereklerinin özgürce yerine getirilmesi yasaklayacak şekilde bir kanun yapamaz*” şeklinde ifâde edilen 1791 tarihli ve 1 numaralı Anayasa tâdilâtı (Amendment I) hükmü ile (*Congress shall make no law respecting an establishment of religion...*) Devlet ve Din (Kilise) alanlarını birbirinden dikkatle ayırmıştır. Ancak, 1930’a kadar, bu anayasa hükmünün sâdece Federal Devlet’i bağladığına hükmeden bâzı federe devletler (eyâletler) resmî bir din kabul edebildikleri hâlde bu tarihten itibaren bu hükmün genelleştirilmesiyle federe devletlerdeki bu uygulama kaldırılmıştır. Yine ancak, Debray’ın târiz bâbında dile getirdiği üzere, Amerikan Milleti’nin inşânda olduğu gibi kültürünün temelinde ve siyâsetinde de Din’in, “**sivil din**” kavramı ile de ifâde edilmesine yol açacak kadar derin bir te’siri bulunmaktadır.

Resmî bir anayasası bulunmayan **İngiltere** ise Birlik (Union) Modeli’nin en mümtaz örneklerinden olup, aynı zamanda, gerek Kilise Kaanunları’nın (Canonic Laws) hâlâ muayyen bir miktar cârî addedilmesi, gerek Kral’ın hem Devlet’in ve hem de Kilise’nin başı olması ve grekse de daha birçok şekilde Kilise’nin sistem içinde yer almasıyla, bir tür teokratik yapılanma sâhibidir.

Lutherianizm’in diğer din ve mezheplere göre imtiyazlı din sayılması, hattâ Kral ve hükümet üyelerinin bu kiliseye bağlı olmak mecbûriyetinde olması bakımından **İsveç**; kezâ, Anayasa hükmü olarak (madde: 4) Lutherian-Evangelikanizm’in “resmî ve imtiyazlı din” olması, Devlet tarafından desteklenmesi ve Kral’ın ve hükümet üyelerinin bu kiliseye tâbî bulunmak mecbûriyetinden dolayı **Danimarka**; yine, Anayasa hükmü olarak (Madde: 62), resmî Lutherian-Evangelizm’in resmî din olmasından dolayı **İzlanda**; yine Anayasa hükmü olarak Ortodoksluk’un ülkenin “hâkim dini” şeklinde tescil edilmiş olmasından dolayı **Yunanistan**; Anayasa hükmü olarak Katolisizm’in resmî din olmasından dolayı **Monako**, Din (yâni Kilise) ve Devlet’in iç-içe olmaktan da öte bir Hristiyanî Şeriat (Teokrasi) Sistemi oluşturacak kadar iç-içe bulunduğu Batılı ülkelerdir.

Bunların yanında; Anayasa’nın 44. maddesinde “*Devlet, halkın ibadet etmesinin kaadir-i mutlak olan Allah’a karşı bir vazifesi olduğunu şükranla tasdik eder*” ifâdesinin yer aldığı **İrlanda**; Anayasa niteliğindeki “Millî Hareketin Prensipleri”nin 1 numaralı maddesinde, Roma Katolik Kilisesi’nin doktrinlerinin ülkenin kaanunlarının ilham kaynağı olarak kabul edildiği ve Katolisizm’in “imtiyazlı birinci din” olduğu **İspanya**; Anayasa’nın 45nci maddesinde “*Devlet, Tanrı’ya ve insanlara karşı sorumludur*” ve 46nci maddesinde ise “*Katoliklik Portekiz milletinin geleneksel dinidir; Katoliklik hukukî bir varlık olarak kabul edilir*” ifâdelerinin yer aldığı **Portekiz**; bir “din sözleşmesi” olan 1929 tarihli Lateran

Konkordatosu ile, Papa'nın Vatikan Devleti üzerindeki tam hâkimiyeti ve Katolik Kilisesi'ne birçok sivil alanda imtiyazlı konuların resmen kabûl edildiği ve Katolisizm'in resmen "imtiyazlı birinci din" hüviyetini hâiz olduğu **İtalya** da, Yarı-Teokrat denebilecek bir yan-yana sistemin geçerli olduğu ülkelerdir.

Hâmiş: Laiklik ve Sekülerlik konulu dizimi âniden inkıtaa uğratmayı doğru bulmadığım için mufassalan üzerinde durmak istemediğim, ancak ciddiyetle masaya yatırılması gerektiğine kaanî olduğum bir husustan, şimdilik birkaç cümlecik ile bahsederek kifâf-ı nefis etmek istiyorum: Bir müddettir hayli farklılaşan bir "ideolojik instaurasyon magna" süreci geçirdiği gözlemlenen Sayın Mümtaz'er Türköne'nin 6 Haziran tarihli Zaman'da neşretmiş olduğu "Türk Kanı ve Kangal" başlıklı ibretâmiz ve maalesef içinde sağlam bilgi kabîlinden birşey göze çarpmayan köşe yazısında herşey birbirine karışmakla kalmamış, daha da fenâsı, gûyâ milliyetçilik eleştirisi iddiası ile başlayan yazı, seviyesizleşen bir hakaret ile en dibe vurmuştur. Maalesef; çünkü, akademik ünvanlı bir zâtın dipnotsuz, referanssız bir gazete köşe yazısında bile bütün müktesâbatının görülmesi gerekir. Heyhat! Sn. Türköne kendisiyle berâber ünvanını da kaldırma düşürmüş bulunmaktadır. Ve yine heyhat! Heyhat ki, Sn. Türköne, Türklere sembol olarak, "sürüleri paralayan vahşî kurd"u değil de "sürüleri koruyan köpeği", hem de 'belirli bir köpeği', cessus ammâ düşük zekâlî Kangal'ı salık verirken, "sürü"yü — herhâlde işbu sürü de halk, veya millet, yâhut devlet, veyâhut müesses nizamdan en az biri veya tamâmı olmalı — muhâfaza ve müdâfaa edenleri hangi ednâ ve müptezel sıfatlarla muttasîf kıldığını iyice düşünmüş olmalı; yoksa düşünmedi mi? Her iki hâlde de çok yazık! Ancak, en azından şimdilik, yine de iyimserliği ve ihtiyatkârlığı elden bırakmak istemiyor, bir "bilim adamı" bu kadar boş şeyleri ardarda yazamaz diyor ve Sn. Türk'öne'nin olsa olsa ancak uykulu gözlerle bu satırları te'lif ettiğine ve ayık gözler ve açık bir zihin ile kontrol edemeden acele baskıya yetiştirmek üzere gazeteye göndermek mecbûriyeti neficesi böyle bir sıkıntıya dûçâr olduğuna; veya, son bir ihtimâl olarak da, bir mürettip kastı ve/ya cinâyeti ile karşı-karşıya bulunduğumuza inanmak istiyorum...Her ne hâl ise; nasıl olsa yakında belli olacaktır ümmîd ederim.

